

**Lielupes palienes pļavu atjaunošana notiek
Latvijas Dabas fonda īstenotā LIFE-Daba projekta "Palienu pļavu atjaunošana
Eiropas Savienības sugām un biotopiem" ietvaros.**

Projekta norises laiks: 2004. gada oktobris – 2008. gada jūnijs.

Sadarbības partneri: Dabas aizsardzības pārvalde, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 22 pašvaldības, to skaitā Jelgavas dome.

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE-Daba programma, Latvijas Republikas Vides ministrija.

Norises vietas: 15 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas – *Natura 2000* vietas visā Latvijā: Lielupes palienes pļavas, Kalnciema pļavas, Sitas un Pededzes paliene, Mugurves pļavas, Pededzes lejtece, Dvīetes paliene, Burgas pļavas, Sedas purvs, Vidusburtnieks, Rūjas paliene, Burtnieku ezera pļavas, Svētes paliene, Raķupes ieleja, Durbes ezera pļavas, Užavas augštece.

Projekta mērķi:

- bioloģiski vērtīgāko un pašlaik aizaugošo palienu pļavu atjaunošana;
- palienu pļavu ilgtspējīgas apsaimniekošanas nodrošināšana, saglabājot apdraudētajām sugām piemērotus biotopus.

Vienots Eiropas aizsargājamo dabas teritoriju tīkls

Natura 2000 ir vienots aizsargājamo teritoriju tīkls visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas nozīmīgs dažādu īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu aizsardzībai un saglabāšanai.

Natura 2000 teritoriju tīkls aizņem 20% Eiropas Savienības valstu kopējās teritorijas (Latvijā 11,9% valsts teritorijas, iekļaujot pavisam 336 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas).

Printed on environment-friendly paper

**Noderīga informācija
Jelgavas rajona un pilsētas tūrisma
informācijas centrs**

Pasta iela 37, Jelgava, LV 3001
Tālr.: +371 63022751
E-pasts: ric@jrp.lv
www.jelgava.lv; www.jrp.lv

Izdēvējis: Latvijas Dabas fonds, 2007
Projekts "Palienu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem"
Projekta vadītāja: Inga Račinska
Teksts: Rolands Lebus
Konsultanti: Andris Klepers, Inga Račinska, Jānis Reihmanis

Foto: Ieva Rove, Aivars Petriņš, Ainārs Auniņš, Vija Kreile, Andris Klepers, Jānis Reihmanis, Andris Tomašūns, Steins Nilsens un Jelgavas domes arhīvs

Kartogrāfe: Baiba Straziņa. Karte sagatavota izmantojot SIA Envirotech „GIS Latvija 2.0” datu bāzi

Māksliniece: Anita Mežale
Iespējamais tipogrāfija "Citrons"

Lielupe Floodplain Meadows Nature Reserve

Since 2004, the nature reserve that spans over 352 ha has been listed as a *Natura 2000* site, a part of the European specially protected nature area network. The nature reserve is also listed as an Important Bird Area to recognize its importance as a birds nesting site. All of this demonstrates the importance of the site as birds nesting grounds and a site of rare plant species.

Floodplain meadows between Platone and Vircava estuaries in Lielupe River - good breeding area for Citrine Wagtail Motacilla citreola

Nature Values

The nature reserve hosts one of the last natural or minimally altered floodplain meadows with a high biological and ecological value. Three habitat types listed in Annex I of the Habitats Directive are found in the nature reserve. So far, 27 specially protected plant and animal species are found in the nature reserve.

Important Bird Area

The Lielupe Floodplain Meadows is an important bird site, recognized as such on international scale. This is determined by meeting certain designation criteria; the nature reserve offers nesting grounds to the Corncrake *Crex crex* (30 – 50 pairs) and the Spotted Crake *Porzana porzana* (10 pairs).

Lekking Great Snipe Gallinago media

Globally threatened species, the Great Snipe *Gallinago media*, has been spotted in the nature reserve. In 1991, the Great Snipe was heard lekking in the meadows on the left bank of the Lielupe River. In the following years the Great Snipe was repeatedly found on the Pils Island. All together, over 135 bird species have been identified in the nature reserve. On a regular basis some 70 – 80 bird species are nesting or feeding in these meadows, including Penduline Tit *Remiz pendulinus*, River Warbler *Locustella fluviatilis*, Citrine Wagtail *Motacilla citreola* and others. The nature reserve is an important nesting grounds for waders and resting grounds for migratory water birds. The nature reserve is particularly important as a nesting site for the Black-tailed Godwit. Allegedly, there are between 5 – 15 pairs of the bird nesting here, which makes it one of the most superb nesting sites of this species in Latvia.

Cultural Heritage

The Pils Island is where development of the city of Jelgava started. In 1265, the Master of the Livonian branch of German Order, Konrad von Mandern, ordered for a castle to be built, which was to shelter the Brothers of the Order from the Semigallians. Around the 14th century, a settlement started to form around the castle and soon the name of Jelgava was heard to be used among the locals. In 1573, Jelgava was granted the medieval city rights and its own coat of arms.

The Jelgava castle is situated right next to the nature reserve on the Pils Island. It was started to be built in 1738 by Italian architect Francesco Bartolomeo Rastrelli on the site of the former Livonian Order castle. With interruptions, the construction period lasted until 1772. The castle has survived several fires, it has been rebuilt and demolished repeatedly. Currently, the castle is home to the Latvian University of Agriculture. The Family Vault of the Dukes of Courland is located in the Jelgava castle and can be visited as a branch of Rundāle Palace museum.

The Jelgava Castle is situated right next to the nature reserve on the Pils Island

Nature Protection and Management

Historically, the site of the nature territory was covered in meadows and pastured that were regularly mowed and grazed. To ensure protection and sustainability of nature values of the Lielupe Floodplain Meadows Nature Reserve, the nature protection plan of the site prescribes various management activities there. Cutting bushes within a 10 ha area and mowing about 230 ha are the two activities for maintaining and increasing the biological value of the meadows to be carried out in the EU LIFE-Nature project on Restoration of Floodplain Meadows for EU Priority Species and Habitats.

First 17 *Konik Polski* horses have been brought to the Pilssala in 2007 to prevent further overgrowing of floodplains. The ARK Foundation of the Netherlands financially supported this measure. Wild horses maintain the open natural landscape by grazing on grass, shrubs, reed and tree bark. Similar horses named tarpans have historically lived in Latvia, yet human activities have fostered their disappearance already in the late Middle Ages.

Wild horses Konik Polski maintain the open natural landscape by grazing on grass, shrubs, reed and tree bark

Īpaši
aizsargājama
dabas
teritorija

Lielupes palienes pļavas

DABAS LIEGUMS / NATURE RESERVE

Dabas liegums „Lielupes palienes plavas”

Dabas liegums „Lielupes palieņu plavas” atrodas Latvijas vidusdaļā, Jelgavas pilsētas un Jelgavas rajona Ozolnieku novada un Jaunsvirlaukas pagasta teritorijā. Ar 1991. gada 12. jūlija Jelgavas pilsētas Tautas deputātu padomes 11. sesijas lēmumu Lielupes piekrastes plāvām piešķirts vietējas nozīmes ornitoloģiskā lieguma statuss. Valsts nozīmes dabas liegums dibināts 1999. gadā, ar mērķi saglabāt dabiskās palieņu plavas Lielupes palienē.

Pilssalas ziemeļu gals

2004. gadā dabas liegums paplašināts, pievienojot tam vēl divas palieņu plavu teritorijas. Kopš 2004. gada dabas liegums 352 ha platībā ir iekļauts Eiropā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklā *Natura 2000*. Kā nozīmīga putnu ligzdošanas vieta dabas liegums iekļauts Putniem nozīmīgo vietu sarakstā.

Dabas vērtības

Lielupes līmenis pie Jelgavas ir tikai 0,2 m v.j.l., kas nodrošina regulāru palieņu applūšanu pat salīdzinoši nelielos palos. Tāpēc Lielupes palienes ir intensīvi meliorētas, īpaši lielos mērogos sākot ar 20. gs. 60. gadiem. Arī lieguma teritorija ir daļēji drenēta ar novadgrāvju palīdzību, taču meliorācijas sistēmas darbojas periodiski un nepilnīgi. Šī iemesla dēļ plavas dabas lieguma teritorijā ir uzskatāmas par dabiskām vai mazpārveidotām palieņu plāvām ar augstu bioloģisko un ekoloģisko vērtību. Botāniski visvērtīgākās plavas atrodas Lielupes kreisajā krastā. Plavas ir sugām bagātas, tajās ir daudz dabiskām plāvām raksturīgu retu augu.

Dabas lieguma teritorijā konstatēti trīs Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi – sugām bagātas atmatu plavas, eitrofās augsto lakstaugu audzes un mēreni mitrās plavas. Dabas liegumā līdz šim konstatētas 27 īpaši aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas.

Putniem nozīmīgā vieta

Lielupes palienes plavas ir putniem starptautiski nozīmīga vieta. To nosaka lielais dabas liegumā ligzdojošo griežu (30–50 pāru) un ormanīšu (10 pāru) skaits.

Palu laikā aprīļa sākumā

Grieze. Lielupes palieņu plāvās reģistrēts viens no augstākajiem griežu *Crex crex* ligzdošanas blīvumiem Latvijā

Gugatnis. Palienē pavasarī vērojamas krāšņi tērpto gugatņu Philomachus pugnax tēviņu sāncensība par mātītes uzmanību

Putniem nozīmīgas plavas ir pareizi apsaimniekotas plavas. Neapsaimniekotas tās aizaug ar krūmiem un vairs nav piemērotas plavu putniem kā ligzdošanas vieta, bet migrējošiem putniem – kā barošanās un atpūtas vieta. Putnus negatīvi ietekmē arī meliorācija un cilvēku radītais traucējums ligzdošanas laikā. Intensīva cilvēku radīta traucējuma ietekme putnu ligzdošanas laikā vērojama Pilssalā, kur regulāri uzturas daudz cilvēku, pamatā makšķernieku.

Augi

Lieguma teritorija sastopamas īsto, ļoti auglīgu palieņu, mēreni auglīgu, augsto grīšļu plavu sugas, kā arī kalcifīlu plavu sugas piemēram, vidējā ceļmalīte. Dabas lieguma teritorijā konstatētas retās un aizsargājamās augu sugas ir plankumainā dzegužpirkstīte, Baltijas dzegužpirkstīte, kā arī purva dzeguzene.

Vidējā ceļmalīte *Plantago media* mitrajās plāvās veido lielākas audzes

Liegumā konstatētas retās augu sugas, kas nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, ir rudens vēlziede, meža tulpe, rūtainā fritilārija un čiploku sipols.

Latvijā reti sastopamā meža tulpe *Tulipa sylvestris* pavasarī Lielupes krastos uz zied lielākā skaitā

Rūtainās fritilārijas *Fritillaria meleagris* noteikti pieder pie dekoratīvākajiem savvaļas augiem Latvijā

Negatīvu ietekmi uz dabas lieguma augu sugām var atstāt gan plavu apsaimniekošanas pārtraukšana, gan arī pārāk intensīva saimniekošana. Reto augu sugu aizsardzība nodrošināma, uzturot un aizsargājot visas ap auga atradni esošās plavas. Tāpat būtu jānovērš aizsargājamo augu vākšana, ko bieži lieguma apmeklētāji veic nezināšanas dēļ vai peļņas gūšanas nolūkā.

Bezmugurkaulnieki

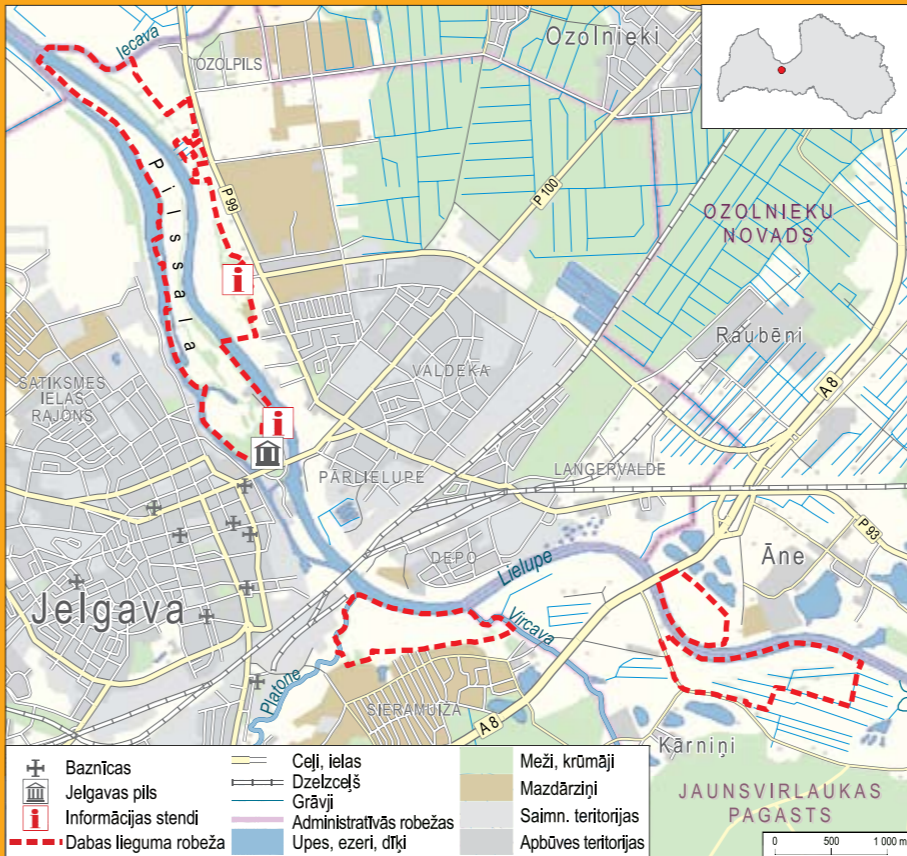
Dabas liegumā atrastais sūnu cilindrgliemezis ir Latvijā reti sastopama suga. Kopējais zināmo atradņu skaits ir neliels, tādēļ katra atradne ir nozīmīga. Periodiski applūstošās plavas ir ļoti piemērotas retajai tauriņu sugai - zirgskābeņu zilenītim un aizsargājamai zaļajai upjuspārei.

Zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia* ir plēsīga suga un barojās ar mušām un tauriņiem

Augsnes un ūdens bezmugurkaulnieki ir galvenā melno puskuitalu *Limosa limosa barība*

Apmeklējot dabas liegumu, īpaši svarīgi ievērot videi draudzīgu uzvedību:

- ceļo ar videi draudzīgiem transporta līdzekļiem;
- neatstāj aiz sevis atkritumus – vislabāk nes tos līdzī un jau iepriekš plāno samazināt to daudzumu;
- neapmeklē retu augu un dzīvnieku sugu atradnes, īpaši to vairošanās sezonā;
- ugunskurus kurini tikai šim mērķim paredzētās vietās un ievēro ugunsdrošību;
- noteikti nebaro savvaļas zirkus ar līdzpaņemtajiem kārumiem, jo tas kaitē viņu veselībai un saīsina viņu mūžu.

Kultūrvēsturiskās vērtības

Pilssalā lieguma teritorijā līdz šim nav veikti nekādi nozīmīgi arheoloģiskie izrakumi, tāpēc par šo teritoriju vēsturiskās liecības sniedz tikai rakstiski avoti. Pilssala ir vieta, kur aizsākās Jelgavas pilsētas veidošanās. Šeit 1265. gadā Livonijas ordeņa mestrs Konrāds no Mandernas pavēlēja celt pili, kur ordeņa brāļiem patverties no zemgaļiem. Ap 14. gs. vidu pie pils jau izveidojās apmetne un vietējo iedzīvotāju aprītē parādījās nosaukums Jelgava, bet 1573. gadā Jelgavai piešķīra viduslaiku pilsētas tiesības un ģerboni. Tieši blakus lieguma teritorijai uz Pilssalas atrodas Jelgavas pils. To kādreizējās Livonijas ordeņa pils vietā sāka būvēt 1738. gadā un būvniecību pārtraukumu turpināja līdz pat 1772. gadam. Pils ir vairākkārt degusi, pārbūvēta un postīta. Mūsdienās pilī atrodas Latvijas Lauksaimniecības universitāte universitāte un Rundāles pils muzeja ekspozīcija „Kurzemes hercogu kapenes”.

Hercegu Bironu ziemas rezidence būvēta pēc slavenā itāļu arhitekta Frančesko Bartolomeo Rastrelli projekta un tas ir viens no viņa spožākajiem agrīnajiem darbiem

Pēc vēsturnieka A. Tomašūna sniegtās informācijas Pilssalas ziemeļu galā 19. gs. sākumā bijusi uzcelta skansts, līdzīga atradās arī pie Lecavas upes ietekas Lielupē. Saskaņā ar Brāļu kapu komitejas Jelgavas nodaļas sniegto informāciju 2004. gadā Pilssalas ziemeļos atrastas 2. pasaules kara beigās nogalinātu 16 Jelgavas iedzīvotāju mirstīgās atliekas, tās izraktas un pārāpbedītas.

Dabas vērtību saglabāšana

Palieņu plavu pastāvēšanas pamatā ir regulāri pavasara pali, kas nodrošina optimālus dzīves apstākļus daudzām augu un dzīvnieku sugām. Plavu vērtība ir tieši to plašums, un tāpēc tās nedrīkst aizaugt ar krūmiem. Lielas atklātas plavu platības ir piemērotas ligzdošanai pasaulē apdraudētām putnu sugām – griezei un ķikutam, kā arī citiem bridējputniem. Tādēļ pēc krūmu izciršanas, kas veikta ar ES LIFE-Daba programmas finansiālu atbalstu, uz Pilssalu no Nīderlandes ar ARK fonda atbalstu atvesti 17 savvaļas zirgi. Savvaļas zirgi, pārtiekot no zāles, krūmiem, niedrēm un koku mizas, nodrošina atklātas dabas ainavas pastāvēšanu. Tie arī agrāk dzīvoja Latvijā, taču ar cilvēku “palīdzību” izzuda vēlajos viduslaikos.

Pēc ilgāka pārtraukuma palieņu plavas atkal ir atjaunotas – talciniekiem palīdzot, izcirsti krūmi...

...un gadiem augusi zāle atkal nopļauta

Negatīvu ietekmi uz dabas lieguma tālāko attīstību un apsaimniekošanu var radīt Jelgavas pilsētas teritorijas plānojumā paredzētais tilts pār Lielupi un Driksu, kas šķērsotu Pilssalu tās ziemeļdaļā.